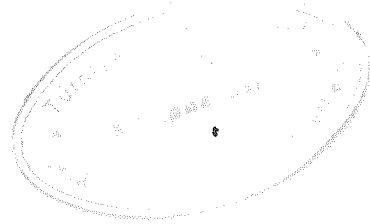

Ottomans' international trade income decreased²⁴. Thus, new routes finally became superior over the old transit routes which were defended by the Ottomans following a century after the Europeans' first journey toward south Africa²⁵.

D468.

Yusuf Haliki 220445

A KARAMANID SHAYKH BETWEEN THE SAFAVID ORDER AND THE OTTOMAN POLITY: BABA YUSUF OF AKSARAY*

FATİH BAYRAM**

The Ottoman occupation of Anatolian cities has not been researched in detail and most of the studies on this subject took a sympathetic view towards the Ottomans. However, in actuality, the Ottomans were not as well-received in the conquered lands as it has been proposed. At the very least, based on the works of the Karamanid poets, it can safely be argued that the Ottomans were not welcomed in the former Karamanid¹ lands.

Mehmed the Conqueror's deportation of the Karamanids, among whom were religious scholars and Sufis, was not without meaning. Mehmed II was aware of the fact that the Karamanids had a rich tradition of culture and arts

* This article is a revised version of a chapter of my Ph. D. Dissertation entitled "Zâviye-Khankâhs and Religious Orders in the Province of Karaman: The Seljukid, Karamanoğlu and the Ottoman Periods, 1200-1512" (Bilkent University, September 2008).

** Fatih Bayram, Assistant Professor, Department of History, Fatih University. e-mail: fbayram@fatih.edu.tr. I would like to express my gratitude to M. Ali Doğan for his valuable comments on the first draft of the article.

1 For more information about the Principality of Karamanids (or Karamanoğlu), see Halil Edhem, "Karamanoğulları Hakkında Vesâik-i Mahkûke," *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmu'ası*, vol. 2, no. 12, 741-760; Şikârî, *Karamanoğulları Tarihi*, ed. M. Mesud Koman, (Konya: Yeni Kitab Basımevi, 1946); İ. Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitabeleriyle Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri*, İstanbul: Baha Matbaası, 1967; M. Şehabettin Tekindağ, "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar," *Tarih Dergisi*, vol. XIII (1963), no. 17-18, pp. 43-76; M. Şehabettin Tekindağ, "Karamanlıların Goriğos Seferi (1367)," *Tarih Dergisi*, no. 11, pp. 161-174; M. Şehabettin Tekindağ, "Karamanlılar," *MEB İslam Ansiklopedisi*, VI, 316-330; M. Şehabettin Tekindağ, "XIII. Yüzyıl Anadolu Tarihine Aid Araştırmalar, Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar," *Tarih Dergisi*, vol. XIV, no. 19 (1964), pp. 81-98; Şehabettin Tekindağ, "Konya ve Karaman Kütüphanelerinde Mevcut Karamanoğulları ile İlgili Yazmalar Üzerinde Çalışmalar," *Tarih Dergisi*, no. 32 (March, 1979), 117-136; Şehabettin Tekindağ, "Fatih Devrinde Osmanlı-Memlûklü Münasebetleri," *Tarih Dergisi*, no. 30 (1976), pp. 73-98.

24 The customs taken from the goods which were brought from India and Ormuzd at the port of Basra was 23,46 in 1551, and decreased to 19,193 gold in 1575. H. İnalçık, "Osmanlı Pamuklu Pazarı, Hindistan ve İngiltere", *Türkiye İktisat Tarihi Üzerine Araştırmalar, II, Gelişme Dergisi*, (1979- 1980), p. 58.

25 B. Levis, *op cit.*, pp. 28-29; Ş. Pamuk, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, (İstanbul, 1999), p. 143 and so.

Yusuf
Manzumesi

ŞEYH BABA YÜSUF'UN UHUVVET İLE İLGİLİ MANZUMESİ

Ahmet KARTAL*

Özet

Sözlükte "erkek kardeş, arkadaş, yoldaş, dost, meslektaş, ortak" anlamlarına gelen 'ah' kelimesinden türeyen 'uhuvvet' "kardeşlik" demektir. Mecazen "bağlılık, dostluk" manasında kullanılır. Uhuuvvet, süfler arasında maddî bir beklenti içerisinde olmaksızın sırf Allah rızasına dayanan sevgiyi ve dostluğu ifade eder. Bu çalışmada önce Anadolu'da yetişen evliya zatlardan olan Baba Yûsuf'un gerek tasavvufta gerekse ahilikte önemli bir yeri olan uhuvvet ile ilgili manzumesi tanıtılacak daha sonra tenkitli metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Uhuuvvet, Ahilik, Şiir, Baba Yûsuf

Abstarct

"Uhuuvvet" means brotherhood which was derived from "ah" which means "brother, friend, partner". Its metaphorical meaning is friendship and commitment. Brotherhood as mystical term means love for brother in order to gain God's love without expecting any reward. In this study we will try to examine a verse of Baba Yûsuf about "brotherhood" which has an important place in "ahi" tradition.

Key Words: Brotherhood, Akhism, poetry, Baba Yûsuf

* Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, KIRIKKALE. ahkartal@yahoo.com

Ahilik Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:1

Ankara 2004, s.69-78.

D.2712

9007 1000 21

220445

YÛSUF HAKÎKÎ

-
- 1 ALİ ÇAVUŞOĞLU, Yusuf-ı Hakiki'nin Mahabbet-name adlı eserinin tenkitli metni ve incelenmesi, Erciyes Üniversitesi, Doktora, 2002

122474

Tasavvuf Risalesi ve Metaliu'l-İman
Yûsuf-ı Hakîkî
Haz. Ali Çavuşoğlu

Yusuf-ı HAKÎKÎ

Akçağ Yayınları / 618
Kaynak Eserler / 174

ISBN 975-338-604-4

Tasavvuf Risalesi
ve
Metaliu'l-İman

(İnceleme ve Metin)

©Bu kitabın bütün hakları Akçağ A.Ş. ne aittir.

Kapak / Edip Erdoğan
Sayfa Düzeni / Akçağ Dizgi Ünitesi
Baskı / Başer Matbaası 356 88 88
1. Baskı / Ankara 2004

Yrd. Doç. Dr. Ali ÇAVUŞOĞLU

Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
Tuna Cad. 8/1 06420 Kızılay - Ankara
Tel: (312) 432 17 98 - 433 86 51
Fax : 432 28 52

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yavuz ARGIT Bölümü	
Dem.No.	122474
Tas.No.	2007.2

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

YÛSUF-I HAKİKÎ'NİN TASAVVUF RİSALESİ

Dr. Ali ÇAVUŞOĞLU

Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fak., Türk-İslâm Edebiyatı Öğr. Gör.
cavusoglu@erciyes.edu.tr

ÖZET

Meşhur adıyla Somuncu Baba'nın oğlu olan Yûsuf-ı Hakîkî edebiyatımızda yeterince tanınmamış önemli bir kişidir.

Mahabbet-nâme adlı mesnevisinin, *Hakîkî-nâme* adlı divanının, *Tasavvuf Risalesi* adlı mensur eserinin hem zengin bir kelime hazinesine hem de zengin bir içeriğe sahip olması, üzerinde önemle durmamızı gerektiriyor.

Hacı Bayram-ı Velî'nin Somuncu Baba'nın öğrencisi ve halifesi olması, Yûsuf'un da Hacı Bayram-ı Velî tarafından yetiştirilmesi; onun halifelerinden olması, Türk tasavvuf ve kültür hayatı açısından göz ardı edilmemesi gereken bir konumda olduğunu gösterir. Burada söz konusu edeceğimiz *Tasavvuf Risalesi* de onun, temsil ettiği silsilenin ve dönemin tasavvuf anlayışını ortaya kayabilmemiz açısından önemlidir. Yûsuf, bu risalede tasavvufu ve tasavvufî hayatı nasıl algıladığını anlatırken kendi görüşlerinden ziyade meşhur mutasavvıfların görüşlerinden yararlanır ve onların eserlerinden alıntılar yapar. Söz konusu görüşleri Kur'an ve hadislerden nakiller yaparak da desteklemeye çalışır.

Eser temelde şeyh-mürît arasındaki ilişki, iyi ve kötü şeyh ile mürît tanımlamaları, tasavvufun ne olduğu, bir şeyhe bağlanmanın gerekleri, şöhretin ne denli büyük bir bela olduğu ve müminin nasıl bir insan olduğu konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu ve benzer konular çerçevesinde tasavvuf hayatıyla ilgili olarak onun ulaştığı görüşleri şu şekilde ifade edebiliriz: Kişi, iç dünyasını düzenlemek ve bazı ruhsal üstünlüklere erişmek amacıyla kamil bir şeyhe bağlanmalı; fakat bir kez bağlanınca da nitelik araştırması yapmadan işine bakmalı, söylenenleri yerine getirmelidir. Çünkü bilinmeyen bir yola ancak bir rehber eşliğinde girilebilir. Yûsuf'a göre tasavvuf; bir bilinmezlik içerisinde olmak; addan ve sandan arınmak, yüce yaratıcıya ulaşmaya çalışmaktır. İyi bir müminin dayanağı Allah, rehberi ise Peygamberdir. İyi bir mümin bal arısı gibi olmaktır. İyi bir mümin bal arısı gibi sürekli başkaları için çalışır ve onlara bal verir.

Anahtar Kelimeler: Yûsuf-ı Hakîkî, Tasavvuf, Sofî, Hacı Bayram-ı Velî,

Erciyes Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

sayı: 13 , yıl: 2002, Kayseri, s. 125-149.

D. 199

Yusuf Hakiki 220441

D468

DER "VOLLKOMMENE SCHEICH" (*MÜRŞİD-İ KÂMİL*)¹
NACH DEM *İRŞÂDNÂME* VON HAQÎQÎ

MANFRED GÖTZ

Ad honorem Barbara Flemming!

Haqîqî (st. 1050/1640), ein Anhänger der Melâmîye-i Hamzaviye,² Jurist (*faqîh*) und Literat (*suhanvar*), zitiert in seiner 1009/1600-01 verfassten Lehrschrift ein sehr schönes Tetrastichon (Bl. 12b,-4f.), welches auf zwei

¹ Der hier untersuchte Text ist Teil 1 der von mir in *Türkische Handschriften*, Teil 2, S. 31f. Nr. 40 in KOHD XIII, 2, Wiesbaden 1968 beschriebenen Sammelhandschrift. Sämtliche im *İrşâdnâme* vorkommenden Termini *technici* werden, wie in den KOHD-Bänden der Türkischen Handschriften üblich, nach der osmanisch-türkischen Aussprache transkribiert, alle sonstigen arabischen und persischen Termini *technici* sowie Zitate nach den für das Arabische geltenden Regeln.

² Über die Melâmîye s. EI² VI S. 225 -228 s.v. Malâmatiyya [C. H. IMBER]. Zur Melâmîye im Osmanischen Reich s. EI² VI S. 228 und die Monographie von ABDÛLBAKÎ GÖLPINARLI, *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul 1931. GÖLPINARLI unterteilt die Melâmîye in drei Perioden, von denen hier die zweite infrage kommt: II *İkinci Devre Melâmîleri* - Bayramiler, S. 31-228. Diese zweite Periode oder Phase ist mit der Entstehung und Entwicklung des Bayrâmîye-Ordens (s. dazu İA s.v. Bayrâmîye) in Anatolien eng verknüpft. Nach dem Tod des Ordensgründers Hâğgî Bayrâm Velî i.J. 1430 in Ankara entstanden zwei neue Orden: 1. die *Şemsîye-i Bayrâmîye* von Aqşemseddin (st. 1459) und 2. die Melâmîye-i Bayrâmîye des Scheich Emîr Sikkînî (st. 1475). Einer seiner Nachfolger (*halîfe*) war Hamza Bâlî Bosnavî, s. GÖLPINARLI 1931, S. 72-77, der die Lehre des Ordens erstmalig unter den bosnischen Muslimen verbreitete. Von seinen Gegnern und Neidern bei den Regierungsstellen denunziert, wurde er alsbald in Haft genommen, in die Hauptstadt gebracht und dort per Fetwa des damaligen Scheichülislam Ebüssü'üd Ef. (st. 1567, s. die beiden Artikel in EI² und İA s.v.) i.J. 1561 hingerichtet. Er war einer der Hauptvertreter der *waḥdat al-wuḡūd*-Lehre. Seine Anhänger verliehen ihm posthum die Pîr-Würde und nannten ihren Orden Melâmîye-i Hamzaviye. Sein zweiter Nachfolger war Scheich İdrîs-i Muḫtefî - İdrîs der Verborgene (st. 1615) -, s. GÖLPINARLI 1931, S. 123-128, zu dessen Schülern unser Haqîqî gehört hat, s. GÖLPINARLI 1931, S. 211-215. Sein Novize Tîfî Ahmed Çelebi (st. 1660, s. GÖLPINARLI 1931 S. 130-135) hatte Haqîqî in einem Doppelvers seines *Sâqî-nâme* rühmend erwähnt - *Üstâd-i faqîhdan Haqîqî // Hassân-i suhanverân Haqîqî* "Haqîqî, ein Meister der Rechtsgelehrten, der Hassân b. Tâbit unter den Literaten", s. GÖLPINARLI 1931, S. 133 und 211.

Yusuf Hakiki Baba
Mahabbet-nâme

Hazırlayan: Doç. Dr. Ali Çavuşoğlu

ISBN: 978-975-650-100-9

TC.
Aksaray
Belediye Başkanlığı
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Kültür Yayınları No.:1

Birinci Basım
Ankara / Kasım 2009

Cilt Tasarımı: Emin Bebek
Sayfa Düzeni: Emel Yalçın

Cilt Baskı: Balkan Ciltevi
Baskı: Erek Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cad. No. 17/1 İskitler
Altındağ/Ankara

TC.
Aksaray Belediyesi
Tel: 0 382 213 54 92-94
Faks: 0382 213 68 84

www.aksaray.bel.tr
belediye@aksaray.bel.tr

TC.
AKSARAY BELEDİYESİ

154469

MAHABBET-NÂME
YUSUF HAKİKİ BABA

Hazırlayan:
Doç. Dr. Ali ÇAVUŞOĞLU

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	154469
Tas. No:	T 811.215 YUS.M

163687 T811.215
F ÇAV-Y

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÛSUF-I HAKÎKÎ'NİN MAHABBET-NÂME ADLI ESERİNİN
TENKİTLİ
METNİ VE İNCELENMESİ

YUSUF HAKIKI (220605)

122093

Doktora Tezi

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Arslan

Hazırlayan
Ali ÇAVUŞOĞLU

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	163687
Tas. No:	T811.215 ÇAV-Y

Kayseri-2002

تأليف يوسف

5764 - يوسف بن الشيخ حميد الدين حامد بن موسى

القيصري الرومي العثماني الصوفي البيرامي الناظم المتخلص

بحقيقي المتوفى بأقسراى سنة 1487/893

(أنظر : البغدادي هدية العارفين 560/2 ؛ محمد طاهر عثمانلي

مولفري 196/1)

من تصانيفه :

1 - إرشاد نامه - في الأخلاق والتصوف (ت)

إزمير ملى رقم 1/1483 ورقة 25 ، 1009 هـ سليمانيه

ترجمان رقم 5/210 ورقة 93-111 ؛ مهرشاه سلطان رقم

؛ 203

2 - ترجمة مطالع الإيمان لصدر الدين القونوي (ت)

حاجي محمود أفندي رقم 1/2974 ورقة 26 ، 913

هـ رشيد أفندي رقم 2/333 ؛ أمانت خزينه سي رقم

1772 ؛ حالت أفندي رقم 2/92 ؛ برتو باشا رقم

؛ 606

3 - تعليقات علي شرح حديث الأربعين لأبيه الشيخ حامد

القيصري ثم الأقسراي - في التصوف

أسعد أفندي رقم 3/1441 ورقة 13-36 ، 969 هـ

4 - حقيقي نامه = ديوان حقيقي - في الأخلاق والتصوف (ت)

(منظوم) (ت)

فاتح رقم 3808 ؛

5 - محبت نامه - في الأخلاق والتصوف (منظوم) (ت)

معلم جودت رقم 478 ورقة 88 ، 908 هـ ناقص من أوله

ورقة أو ورقتين ؛ مراديه رقم 1296 ورقة 175 ، 894 هـ

رقم 6270 ؟ ؛ فونيه أوزلوى رقم 6968 ناقص من أوله

وآخره ؛

13 11 2006